

Vlaanderen
is erfgoed

Beschermingsdossier

Woning Van Wassenhove in Sint-Martens-Latem

Monument

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Beschermingsdossier:

Woning Van Wassenhove, Sint-Martens-Latem, Brakelstraat 50 –
monument

INHOUDELIJK DOSSIER

Dossiernummer: 4.001/44064/101.1

Katrijn Depuydt

2/05/2017

INHOUDSTAFEL

1.	Beschrijvend gedeelte	4
1.1.	Situering	4
1.2.	Historisch overzicht	4
1.3.	Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken.....	7
1.3.1.	Ruimtelijke context	7
1.3.2.	Inplanting	7
1.3.3.	Exterieur	7
1.3.4.	Interieur	9
1.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	12
2.	Evaluerend gedeelte	13
2.1.	Evaluatie van de erfgoedwaarden	13
2.1.1.	Juliaan Lampens – biografie en algemene bespreking van zijn oeuvre.....	13
2.1.2.	Woning Van Wassenhove binnen het oeuvre van Lampens	14
2.1.3.	Erfgoedwaarden	16
2.2.	Motivering van het type bescherming.....	17
2.3.	Motivering van de afbakening van de bescherming	18
2.4.	Juridische toestand	18
2.4.1.	Onroerend Erfgoed:	18
2.4.2.	Ruimtelijke Ordening:	18
2.4.3.	Natuur en Bos:	18
3.	Beheersvisie	18
3.1.	Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed	18
3.2.	Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed.....	19
3.3.	Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed.....	19
4.	Bronnen	19
4.1.	Archieven	19
4.2.	Literatuur	20
4.3.	Tijdschriften en krantenartikelen	20
4.4.	Internetbronnen	20
4.5.	Onuitgegeven publicaties	21
4.6.	Mondelinge en schriftelijke bronnen	21
5.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	21
5.1.	Omgevingsplan bij de bescherming	21
5.2.	Fotobijlage	21
5.3.	Cultuurgoederen	21

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

1.1. Situering

Woning Van Wassenhove is gelegen aan de Brakelstraat 50 in Sint-Martens-Latem. De woning omvat enkele cultuurgoederen, zie bijlage 5.3. 'Cultuurgoederen', die eveneens worden beschermd.

1.2. Historisch overzicht

Woning Van Wassenhove, genoemd naar de opdrachtgever Albert Van Wassenhove, wordt gebouwd tussen 1972 en 1974, naar ontwerp van architect Juliaan Lampens.

Albert Van Wassenhove was een docent Nederlands en Engels in een middelbare school in Deinze en was begeistert door kunst en cultuur. Hij was vrijgezel en leefde naar verluidt eerder teruggetrokken. Na een bezoek aan de kapel Onze-Lieve-Vrouw van Kerselare in Oudenaarde (Edelare), gebouwd in 1963-1966 naar ontwerp van Juliaan Lampens en Rutger Langaskens¹, geeft Van Wassenhove eind jaren 1960 de opdracht aan Juliaan Lampens om in de sfeer van deze kapel een woning te ontwerpen. Verder krijgt architect Lampens van zijn opdrachtgever volledig carte-blanche².

Albert Van Wassenhove koopt een stuk bouwgrond in de Brakelstraat in Sint-Martens-Latem, nabij Gent. Deze straat was oorspronkelijk sporadisch bebouwd met enkele (vandaag aangepaste) hoefvetjes, maar de gronden worden vanaf de jaren 1930 en voornamelijk vanaf 1960 verkaveld en grotendeels bebouwd met residentiële villa's in landelijke stijl³. De omgeving en het gebrek aan landschappelijkheid van de bouwgrond zelf, zetten Lampens ertoe aan om Woning Van Wassenhove te ontwerpen als een besloten en introverte woning, opgebouwd uit een betonnen schil die de bewoner beschermt van zijn omgeving. De bewoner kan zich afsluiten van de buitenwereld en zich in de landschappelijkheid van de woning terugtrekken⁴. Deze landschappelijkheid ontstaat onder andere door het open plan, waarbij de verschillende niveaus geritmeerd worden door de glooiingen van het terrein. De glooiingen komen terug in het dakenspel⁵.

Zoals te zien op de plannen⁶, gevoegd bij de ingediende bouwaanvraag en gedateerd 22 juli 1969, schuift Lampens de woning tussen de bestaande beplanting in. Het bouwplan vermeldt dat deze beplanting zal worden aangevuld met klimplanten⁷. De woning wordt voorafgegaan door een oprit, uitgegraven op straatniveau⁸, van ongeveer 14 meter lang en wordt gedekt met grind. Deze oprit leidt naar een carport, deel uitmakend van de woning. Het haast vierkante volume wordt omsloten door drie betonnen wanden. Enkel de

---

¹ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2014: *Woning Van Wassenhove* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/216456> (geraadpleegd op 10 november 2016) en S.N. 2016: *Tendens Wonen met Juliaan Lampens* [online], <http://www.tendens.tv/2016/05/tendens-wonen-met-juliaan-lampens/> (geraadpleegd 12 december 2016).

² S.N. 2014: Beton and, *De Tijd* 8 november 2014, 42.

³ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 1991: *Brakelstraat* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/106702> (geraadpleegd op 10 november 2016).

⁴ CAMPENS A. 2002-2003: *Leven en werk van Juliaan Lampens*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, UGent, 74 en FLORE F., VAN DEN BERGHE J., VAN GERREWEY Ch. 2014: *Juliaan Lampens*, a+u, Tokyo, 64.

⁵ CAMPENS A. 2002-2003: *Leven en werk van Juliaan Lampens*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, UGent, 72.

⁶ Gemeente Sint-Martens-Latem, Archief Dienst Stedenbouw, *Van Wassenhove A., Brakelstraat 50*, 1970/24.

⁷ Gemeente Sint-Martens-Latem, Archief Dienst Stedenbouw, *Van Wassenhove A., Brakelstraat 50*, 1970/24.

⁸ Gemeente Sint-Martens-Latem, Archief Dienst Stedenbouw, *Van Wassenhove A., Brakelstraat 50*, 1970/24 en CAMPENS A., COSTA DE ARAUJO S. N., GRIMA J., KEMPENAERS J, OBRIST H.U., STRAUVEN F. 2010: *Juliaan Lampens*, Brussel, 146.

oostzijde, de kant van de leefruimte, is volledig beglaasd⁹. Aan de westzijde bevindt zich een bandraam. Vanaf de straat biedt de woning dan ook een gesloten aanzicht. Opvallend is het getrapte profiel en dakenspel, resultaat van het inspelen op het bodemreliëf. De oostzijde is zeer markant uitgewerkt. Een monumentale schuin oplopende betonnen luifel, als creatief alternatief voor het stedenbouwkundig vereiste hellende dak, overdekt het terras. Een uitsparing in de betonnen luifel en een aansluitende spuwer leiden het regenwater van het dak naar een vijver op het terras¹⁰.

Alle gevels worden volgens de ingediende bouwplannen opgetrokken uit 'verzorgd ruw gewapend beton'. De ramen en deuren zijn van 'natuurhout afzelia', ingevuld met 'helder, isolerend glas'¹¹.

Door rekening te houden met het bodemreliëf van het terrein, bouwt de woning zich op in drie niveaus. Een eerste, half ondergronds niveau is toegankelijk via de carport en omvat de hal met toilet en achterliggende berging. De berging met ruimte voor de centrale verwarming is zowel toegankelijk via de hal als via een lange helling met trap die zich in het noorden bevindt. Dit niveau is gelegen in het westen van het terrein en verleent via een rechte steektrap in de hal toegang tot de leefruimtes. De leefruimtes zijn georganiseerd in een open plan en verdelen zich over twee niveaus, met elkaar verbonden door opnieuw een rechte steektrap. De living en keuken liggen aan de oostzijde en kijken uit op de tuin. De 'slaapnissen' en badkamer met douche en toilet liggen aan de westzijde en worden verlicht via het bandraam. Volgens de bouwaanvraag strekt een vierkant dubbel bed vanop het niveau van de 'slaapnissen' zich deels uit over de 'keukennis'. Beide worden bijkomend verlicht door een cirkelvormig daklicht met koepel¹². De goedgekeurde bouwplannen tonen dus een gezinswoning, naar verluidt was dit een poging van Lampens om de stedenbouwkundige ambtenaar tevreden te stellen¹³.

Latere, ongedateerde schetsen en plannen tonen de zoektocht van Lampens naar een verder vormgegeven indeling van de 'ruimtes' als een eenpersoonswoning (slaapruimte, bureau, keuken en hun verhouding ten opzichte van de leefruimte en het sanitaire gedeelte) en het bijhorende losse meubilair. Tussentijdse plannen op kalk tonen dat de 'slaapnissen' van het goedgekeurde bouwplan weggekrabd worden en vervangen worden door een bureau, geplaatst in een cirkelvormig volume. Schetsen tonen dat Lampens aan de eettafel oorspronkelijk een bank voorziet, die in latere ontwerpen vervangen worden door losse stoeltjes. In het uiteindelijke ontwerp krijgt elk onderdeel uiteindelijk een eigen identiteit door zijn specifieke vormgeving: de driehoek voor de keuken, het bureaumeubel, en de losse stoeltjes, het vierkant voor het bureauvolume en de cirkel voor de slaapruimte¹⁴.

De bouwaanvraag wordt op 16 mei 1970 ingediend. Na onderzoek van het dossier tot aanvraag van de bouwvergunning verduidelijkt de stedenbouwkundige ambtenaar in een nota gedateerd 19 mei 1970 dat alle buitengevels moeten worden afgewerkt in dezelfde materialen. Tevens moet het gebouw ingeplant worden in de bouwzone zoals voorzien op het goedgekeurde verkavelingsplan en moeten de voorwaarden en bepalingen van het verkavelingsplan met bijgaande stedenbouwkundige voorschriften strikt gevolgd worden. Het gemeentebestuur vraagt daarop advies aan het Ministerie van Openbare Werken. In hun schrijven, gedateerd 18 juni 1970, melden zij dat volgens hen het dak niet aanzien

---

⁹ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2014: *Woning Van Wassenhove* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/216456> (geraadpleegd op 10 november 2016).

¹⁰ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2014: *Woning Van Wassenhove* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/216456> (geraadpleegd op 10 november 2016).

¹¹ Gemeente Sint-Martens-Latem, Archief Dienst Stedenbouw, *Van Wassenhove A., Brakelstraat 50*, 1970/24.

¹² Deze beschrijving is gebaseerd op de bouwplannen, ingediend bij de gemeente Sint-Martens-Latem voor het verkrijgen van de bouwvergunning: Gemeente Sint-Martens-Latem, Archief Dienst Stedenbouw, *Van Wassenhove A., Brakelstraat 50*, 1970/24.

¹³ Mondelinge informatie verkregen van Dieter Lampens (16 december 2016).

¹⁴ Vzw Juliaan Lampens, *Woning Van Wassenhove*, z.d. en Mondelinge informatie verkregen van Dieter Lampens (16 december 2016).

kan worden als een zadeldak. Dit wordt bevestigd door het Ministerie dat adviseert de stedenbouwkundige voorschriften van de goedgekeurde verkaveling te volgen.

Als reactie op dit negatieve advies en dus op het weigeren van de bouwvergunning, richtten architect Juliaan Lampens en bouwheer Albert Van Wassenhove een brief aan de burgemeester van Sint-Martens-Latem met de vraag tot een onderhoud ter plaatse in de Brakelstraat. Of dit overleg heeft plaatsgevonden, blijkt niet uit de archiefdocumenten, maar in zitting van 23 september 1970 beslist het college van burgermeester en schepenen de vergunning te verlenen¹⁵.

De bouw van de woning start in 1972 en wordt voltooid in 1974¹⁶.

Albert Van Wassenhove bewoont deze woning van 1974 tot aan zijn dood in 2012. Na zijn dood schenkt hij het huis als erfenis aan de Universiteit van Gent, die het in eerste instantie wou verkopen. De vakgroep Architectuur protesteert, waarna de Universiteit Gent de woning in langdurige bruikleen geeft aan het nabijgelegen Museum Dhondt-Dhaenens in Deurle, op voorwaarde dat zij zelf instaan voor het onderhoud en de renovatie van de woning¹⁷. Het Museum Dhondt-Dhaenens besluit de residentiële functie van de woning te behouden en ze enerzijds te ontsluiten als verblijf voor artiesten, schrijvers of studenten die er in volstrekte rust aan hun werk kunnen schrijven. Anderzijds wordt de villa verhuurd als bed and breakfast¹⁸.

Voorafgaand aan deze nieuwe bestemming wordt de woning gerenoveerd. Dankzij een schenking van Philippe en Miene Gillion, een Brussels verzamelaarskoppel met grote liefde voor de architectuur van Juliaan Lampens, kunnen de nodige werken worden uitgevoerd¹⁹. In de lente van 2015 worden de werken, in overleg en onder begeleiding van architect Juliaan Lampens en de vzw Juliaan Lampens (Dieter Lampens en Koen Dekeyser), uitgevoerd. De wildgroei aan planten in de buitenaanleg werd aangepakt en heel wat Amerikaanse vogelkers die het perceel 'verstikte' werd verwijderd²⁰. Hoewel er in het oorspronkelijke concept geen perceelsrandbegroeiing voorzien was, werd in overleg met architect Juliaan Lampens besloten om de oostelijke perceelsgrens te beplanten met struiken. De westelijke perceelsgrens wordt door een haag van gewone haagbeuk, geplaatst ter afsluiting van de doorgaande oprit naar de achterliggende woning Brakelstraat 52, afgesloten. Het dak dat ooit vernieuwd werd en hierbij een dakopstand kreeg, wordt terug naar oorspronkelijk ontwerp hersteld waarbij de roofing tot op de rand van de muur loopt en daar wordt afgesneden. Zo lijkt het alsof de betonnen daklijn de lucht raakt, net zoals architect Lampens voorzien had²¹. De sporen van betonrot (beperkt tot boven de carport en onder de luifel) worden hersteld. Ook de elektriciteit, en het sanitair (toilet boven en douchekop) worden vernieuwd op hun oorspronkelijke locatie en naar oorspronkelijk model. Het houtwerk (vloeren, vast en los meubilair) wordt afgewassen, de vloer wordt opgeschuurd en opnieuw geolied. Er wordt minutieus gezocht naar de correcte lampen met afgeplatte bol om in de plafondverlichting zonder armatuur te draaien. De cirkelvormige koepel en het glas links van de deuropening in de oostzijde worden vervangen. In de keuken wordt een nieuwe dampkap en fornuis geïnstalleerd, de spoelbak blijft behouden. In de carport werd tegen de oostelijke wand een lange, houten voorraadkast geïnstalleerd die tevens dienst doet als fietsenstalling en een plaats geeft aan de vuilbakken en de elektriciteitsteller. Deze kast was oorspronkelijk voorzien, maar

---

¹⁵ Gemeente Sint-Martens-Latem, Archief Dienst Stedenbouw, *Van Wassenhove A., Brakelstraat 50*, 1970/24.

¹⁶ FLORE F., VAN DEN BERGHE J., VAN GERREWEY Ch. 2014: *Juliaan Lampens*, a+u, Tokyo, 64.

¹⁷ S.N. 2014: Beton and, *De Tijd* 8 november 2014, 42 en HELSEN V. 2016: Geboetseerd met beton. Brutalistische villa wordt B&B, *Weekend Knack* 2016.13, 50-55 en S.N. s.d.: *Woning Van Wassenhove* [online], <https://www.museumdd.be/nl/informatie/> (geraadpleegd op 31 oktober 2016).

¹⁸ S.N. 2014: Beton and, *De Tijd* 8 november 2014, 42.

¹⁹ S.N. 2014: Beton and, *De Tijd* 8 november 2014, 42 en HELSEN V. 2016: Geboetseerd met beton. Brutalistische villa wordt B&B, *Weekend Knack* 2016.13, 50-55.

²⁰ Mondelinge informatie verkregen van Koen Dekeyser en Tanguy Eeckhout (18 november 2016).

²¹ S.N. 2014: Beton and, *De Tijd* 8 november 2014, 42 en S.N. s.d. *Work in Progress: Van Wassenhove House* [online], <http://www.iconichouses.org/news/work-in-progress-woning-van-wassenhove> (geraadpleegd 31 oktober 2016).

werd omwille van de uitgeputte middelen van de bouwheer, nooit uitgevoerd. Om de woning volledig in de geest van architect Lampens open te stellen, werden ook de oorspronkelijke krukjes, die tijdelijk bewaard werden in de archieven van de Universiteit Gent, teruggeplaatst²².

1.3. Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken

1.3.1. Ruimtelijke context

Woning Van Wassenhove is gelegen in de Brakelstraat in Sint-Martens-Latem, ten westen van het dorpscentrum van de gemeente. Schuin tegenover Woning Van Wassenhove, ligt de architectenwoning van Jean Van den Bogaerde (Brakelstraat 25, 9830 Sint-Martens-Latem, 1ste afdeling, sectie A, perceel 67E), beschermd als monument bij ministerieel besluit van 20 oktober 2008.

1.3.2. Inplanting

Het langwerpige perceel waar Woning Van Wassenhove op werd gebouwd, kenmerkt zich door een licht glooiend landschap. Tussen het straatniveau en de achterzijde van het perceel telt het niveauverschil zo'n 1,20 meter²³. Architect Juliaan Lampens heeft de inplanting van de woning goed doordacht en plaatst de woning centraal op het perceel waarbij hij het omliggende landschap respecteert en een verbondenheid zoekt tussen de omgeving en de woning. Lampens schuift de woning als het ware tussen de bestaande beplanting, opgebouwd uit een wildgroei aan bomen en struiken als gewone haagbeuk, gewone esdoorn, zomereik, tweestijlige meidoorn en scherpe hulst, en vult deze volgens het bouwplan aan met klimplanten die doorheen de tijd moesten verwilderen opdat een natuurlijk groen scherm ontstond²⁴. Bij de renovatiewerken die in 2015 werden uitgevoerd, werd de beplanting op het terrein opgekuist.

De oprit ligt aan de linkerzijde van het perceel, gelegen op zo'n twee meter van de westelijke perceelsgrens zodat hier nog voldoende ruimte is voor de groei van een natuurlijk groenscherm. Enkel de oprit werd uitgegraven tot op straatniveau en leidt naar de carport die integraal deel uitmaakt van de woning en toegang geeft tot de hoofdingang van de woning. De oprit wordt gedekt met grijs grind, gedeeltelijk aangevuld met nieuw grind bij de werken in 2015. Ze wordt over haar volledige lengte (ca. 14 meter) aan de linkerzijde begrensd door een muur in ruw zichtbeton. Tegen deze muur hangt aan de straat een eenvoudige brievenbus. De muur stopt op het einde van de oprit aan een brede betonnen trap van vier treden via welke men langs de westelijke zijgevel rondom de woning kan lopen op een niet aangelegd, aarden pad. De rechterzijde van de oprit is gelijk met de oprit afgeboord met een ingewerkte betonnen boordsteen of looppad, dat tot aan de achterzijde van de carport, als het ware tot in de woning, doorloopt.

1.3.3. Exterieur

Woning Van Wassenhove is een uitgesproken voorbeeld van het minimalistische brutalisme waarin architect Juliaan Lampens ontwerpt sinds de bouw van zijn eigen woning in Nazareth (Eke) in 1960. Kenmerkend is enerzijds de vormgeving van de woning en anderzijds het materiaalgebruik in gewapend beton met 'béton brut'-afwerking.

---

²² Mondelinge informatie verkregen van Koen Dekeyser en Tanguy Eeckhout (18 november 2016), Mondelinge informatie verkregen van Dieter Lampens (16 december 2016) en S.N. s.d. *Work in Progress: Van Wassenhove House* [online], <http://www.iconichouses.org/news/work-in-progress-woning-van-wassenhove> (geraadpleegd 31 oktober 2016).

²³ CAMPENS A., COSTA DE ARAUJO S. N., GRIMA J., KEMPENAERS J, OBRIST H.U., STRAUVEN F. 2010: *Juliaan Lampens*, Brussel, 146.

²⁴ Gemeente Sint-Martens-Latem, Archief Dienst Stedenbouw, *Van Wassenhove A., Brakelstraat 50*, 1970/24.

Door gebruik te maken van de niveauverschillen die het perceel vertoont, ontwerpt Lampens een architectuur met sterke plastische kwaliteiten²⁵, gekenmerkt door een getrappt profiel waardoor in het bouwvolume drie niveaus worden gecreëerd²⁶. Deze drie niveaus tonen zich in de platte daken met getrappt verloop, aflopend van west naar oost²⁷. De oostzijde is hierbij markant uitgewerkt met een schuin opgaande luifel die doet denken aan de luifel van de kapel Onze-Lieve-Vrouw van Kerselare in Oudenaarde (Edelare)²⁸. De luifel dient als alternatief voor de stedenbouwkundige voorschriften voor een hellend dak. De volledige woning is opgetrokken in 'verzorgd ruw gewapend beton'²⁹ met een afwerking in 'béton brut' of ruw zichtbeton waarbij in het ter plaatse gestort beton de afdrukken van de houten bekisting zichtbaar blijven³⁰. De afdrukken van de horizontale beplanking geven een esthetisch effect aan het geheel. Alle verdere decoratie is afwezig. Over de volledige woning (zowel exterieur als interieur) werden de centerpengaten van de bekisting stelselmatig opgevuld met kurken van wijnflessen. De gaten bleven in het concept van Lampens open en zorgden voor een soort natuurlijke verluchting, maar bewoner Albert Van Wassenhove sloot stelselmatig deze tochtgaatjes af³¹.

Het gebouw is opgetrokken op een bijna vierkant plattegrond. Vanaf de straat (zuidzijde) biedt de woning een gesloten uitzicht met enkel een open garage of carport waaronder zich de hoofdtoegang van de woning bevindt. Onder de carport loopt de oprit door, gedekt met grijs grind en voorzien van een betonnen looppad aan de rechterzijde. Zowel het plafond als de wanden van de open garage zijn opgetrokken in ruw zichtbeton. Het plafond is voorzien van vijf zorgvuldig geplaatste lichtpunten, rechtstreeks geplaatst in de beton, zonder armatuur. Het concept van de lichten zonder armatuur wordt in beperkte mate voor het eerst gebruikt in de woning Vandenhaute-Kiebooms in Zingem om dan meer uitgewerkt en in grotere aantallen in de voormalige bibliotheek in Nazareth (Eke) en in latere ontwerpen als Woning Van Wassenhove opnieuw te worden gebruikt. De hoofdtoegang tot de woning bevindt zich in de noordwand van de open garage en bestaat uit een brede, houten schuifdeur van Oregon Pine of rode Noorse den. De deur geeft toegang tot de hal van de woning. Een verdiepte cirkel dient als handvat. Rechts van het handvat, op ongeveer ooghoogte, is de deur doorbroken door een ronde uitsparing, gevuld met een cirkelvormig glas, dat dient als kijkvenstertje. Tegen de oostwand van de carport staat een houten wandkast in Oregon Pine of rode Noorse den, opgebouwd uit twee grote schuifdeuren op geleiders met elk een kleinere, verdiepte, ronde cirkel als handvat. De kast verbergt de fietsenstalling, de vuilbakken en de elektriciteitsteller. Deze kast was oorspronkelijk door Juliaan Lampens voorzien, maar werd pas bij de renovatie van de woning in 2015 toegevoegd. Ze werd ontworpen door architect Koen Dekeyser, die nog in het architectenbureau van Juliaan Lampens gewerkt heeft en werd geplaatst met goedkeuring van Juliaan Lampens³². Aan de westwand van de carport hangt op ooghoogte een klein spiegeltje in een houten omlijsting van een schilderij, een toevoeging van Albert van Wassenhove.

De westzijde van de woning kenmerkt zich door het hoog geplaatste, rechthoekige bandraam dat zich uitstrekt over de volledige breedte van de gevel. Het bandraam is geplaatst onder een kleine rechthoekige luifel en is in twee delen gesplitst door een centraal geplaatste en grijs geschilderde stalen ligger met I-profiel ('poutrel'). Dit venster verlicht

---

²⁵ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2014: *Woning Van Wassenhove* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/216456> (geraadpleegd op 10 november 2016).

²⁶ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2014: *Woning Van Wassenhove* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/216456> (geraadpleegd op 10 november 2016).

²⁷ CAMPENS A., COSTA DE ARAUJO S. N., GRIMA J., KEMPENAERS J, OBRIST H.U., STRAUVEN F. 2010: *Juliaan Lampens*, Brussel, 57.

²⁸ S.N. 2014: Beton and, *De Tijd* 8 november 2014, 42.

²⁹ Gemeente Sint-Martens-Latem, Archief Dienst Stedenbouw, *Van Wassenhove A., Brakelstraat 50, 1970/24*.

³⁰ Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Beschermingsdossier DO002327, Oudenaarde: Bedevaartsoord O.-L.-Vrouw van Kerselare (LANCLUS K., 2008-2009).

³¹ Mondelinge informatie verkregen van Koen Dekeyser en Tanguy Eeckhout (18 november 2016).

³² Mondelinge informatie verkregen van Koen Dekeyser en Tanguy Eeckhout (18 november 2016).

de badkamer en het slaapgedeelte, gelegen op het hoogste niveau in de woning. Het vaste raam is rechtstreeks in de beton geplaatst en is ingevuld met het nog originele, dubbele glas. Links van de stalen ligger is een naar binnen draaiend, houten 'oplegraam' in afzelia geplaatst. De draaiende vleugel ligt op het kozijn en valt er niet in. Een opening in de gevel waar oorspronkelijk een buitenlicht voorzien was, is vandaag ingevuld met de dop van een glazen bokaal. Vermoedelijk werd deze lichtarmatuur afgesloten omdat er problemen waren met de elektriciteitsaanvoer³³.

Een lange, afdalende helling van zeven treden aan de noordzijde van de woning leidt naar een tweede, houten deur in Oregon Pine of rode Noorse den. De steektrap met lange treden is aan beide zijden voorzien van betonnen muren. De schuifdeur is voorzien van eenzelfde verdiept, cirkelvormig handvat als de voordeur van de woning. De deur geeft toegang tot de berging van de woning met ruimte voor de centrale verwarming, op eenzelfde niveau gelegen als de hoofdingang en hal. De uitlaatgassen van de centrale verwarming worden naar buiten geleid via een lange, brede betonnen schouw die uit de grond steekt en tot boven de woning uittorent. Deze achtergevel is, net als de voorgevel, met uitzondering van de toegangsdeur en een kleine cirkelvormige doorbreking van de verluchting van de dampkap in de keuken, volledig gesloten.

De oostzijde van de woning is het meest markant uitgewerkt en kenmerkt zich door de hoog oplopende betonnen luifel die het betonnen terras met grillige, afgeronde vormen overdekt. Een uitsparing in de betonnen luifel en een aansluitende spuwer, deels bedekt met roofing die vanop het dak als een driehoekige tong uitloopt op de spuwer, leiden het regenwater van het dak naar een cirkelvormige vijver op het terras. Onder de luifel voorziet een gevelbreed venster de woning van het nodige licht. Dit venster, in twee delen gedeeld door een grijs geschilderde stalen ligger met I-profiel ('poutrel'), is ingevuld met dubbel glas dat rechtstreeks in de beton werd geplaatst. De centraal geplaatste deuropening is een 'oplegdeur' die bestaat uit een binnen- en buitenkader. Lampens heeft deze deur zodanig ontworpen opdat je zowel van binnen als van buiten uit zo weinig mogelijk kan zien dat zich in het brede raam een deur bevindt³⁴. Beide kaders worden met een soort deurschroef tegen elkaar aan getrokken, een systeem van sluitwerk dat Lampens specifiek voor deze woning ontwierp. Bij de renovatie in 2015 werd het slot vervangen aangezien het niet meer sloot. Er werd gezocht naar eenzelfde systeem, waarbij beide delen tegen elkaar worden geschroefd. Het originele dubbele glas is ook in dit gevelbrede raam nog bewaard, met uitzondering van het glas tussen de deur en de stalen ligger dat bij de renovatie in 2015 brak en werd vervangen³⁵.

1.3.4. Interieur

1.3.4.1. Algemeen

Het bouwperceel en het gebrek aan zichten en landschappelijkheid ervan zetten Lampens ertoe aan om Woning Van Wassenhove te ontwerpen als een besloten en introverte woning. Een 'beschuttende grot'³⁶ waar de bewoner zich kan terugtrekken in de landschappelijkheid van de woning zelf. Deze landschappelijkheid ontstaat enerzijds door de radicale toepassing van het open plan, kenmerkend voor architect Lampens³⁷. Anderzijds wordt landschappelijkheid gecreëerd door het kenmerkende materiaalgebruik.

Het open plan van Woning Van Wassenhove is opgebouwd uit drie niveaus die met elkaar in verbinding staan door trappen. De verschillende niveaus of splitlevels worden geritmeerd door de glooiingen van het terrein en veruitwendigen zich, zoals vermeld, ook in het

---

³³ Mondelinge informatie verkregen van Dieter Lampens (25 september 2014 en 16 december 2016).

³⁴ Mondelinge informatie verkregen van Dieter Lampens (25 september 2014).

³⁵ Mondelinge informatie verkregen van Koen Dekeyser en Tanguy Eeckhout (18 november 2016).

³⁶ FLORE F., VAN DEN BERGHE J., VAN GERREWEY Ch. 2014: *Juliaan Lampens*, a+u, Tokyo, 20.

³⁷ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2014: *Woning Van Wassenhove* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/216456> (geraadpleegd op 10 november 2016).

dakenspel³⁸. Halfhoge tussenwanden bakenen de verschillende zones af. Op straatniveau bevindt zich, aansluitend op de carport, de inkomhal met toilet en bergruimte met plaats voor de centrale verwarming. Een rechte steektrap leidt naar de leefruimte op niveau van de begane grond, met keukengedeelte tegen de noordwand. De leefruimte is in het oosten volledig opengewerkt met een glaswand, en staat in rechtstreeks contact met het overluifelde terras. Een tweede steektrap verleent toegang tot de iets hoger gelegen halve verdieping en bevat de werk- en slaapzone met sanitair. Dit niveau wordt verlicht door het hoge bandraam in de westgevel³⁹.

De inrichting van Woning Van Wassenhove voldoet volledig aan de principes van Juliaan Lampens: met 'pure' materialen als beton, hout en glas kleedt de architect de ruimte aan, overvloedige details worden geweerd. Muren en plafond zijn onbekleed en tonen het ruwe, gewapende beton met 'béton brut'-afwerking. De massiviteit van het beton wordt doorbroken door het gebruik van het warme hout. Als vloerbedekking kiest Lampens voor een afwerking in Rode Noorse Den (RND, ook wel grenenhout). De vloer is opgebouwd als een 'pistevloer' zoals Lampens' vader als schrijnwerker in de Gentse wielersbaan 't *Kuipke* plaatste waarbij fijne houten latjes tegen elkaar worden geplaatst⁴⁰. Bij de renovatie van de woning in 2015 werd de vloer grondig gereinigd, geschuurd en opnieuw geolied. Voor de deuren en het overige meubilair (als het bureaumeubel, het bedvolume, de boekenplanken, de legplanken in de keuken en de zitkrukjes) kiest Lampens eveneens voor naaldhout⁴¹ (Oregon Pine of rode Noorse den) dat zich kenmerkt door zijn duidelijke groeiringen die zich, afhankelijk van de zaagrichting, tonen als duidelijk onderscheiden fijne lijnen of fraaie vlammentekeningen. De meubelen werden door Van Wassenhove voorzien van een vernislaag⁴². Naast de glazen wand in het oosten en het hoge bandraam in het westen verlicht een centraal geplaatste, cirkelvormige koepel het bureau en de leefruimte met keuken. De koepel werd bij de renovatie van de woning in 2015 vernieuwd. Bedachtzaam geplaatste lichtpunten, rechtstreeks in het plafond geplaatst zonder verdere armatuur, voorzien in bijkomende verlichting. Bij de renovatie van de woning in 2015 werd gezocht naar lampen met eenzelfde vormgeving als de oorspronkelijke, namelijk met een platgedrukte bol⁴³. Het concept van de lichten zonder armatuur wordt in beperkte mate voor het eerst gebruikt in de woning Vandenhaute-Kiebooms in Zingem om dan meer uitgewerkt en in grotere aantallen in de bibliotheek in Nazareth (Eke) en in latere ontwerpen als Woning Van Wassenhove opnieuw te worden gebruikt.

1.3.4.2. Niveau 1 – inkom met toilet en berging

De houten voordeur in naaldhout met verdiept, cirkelvormig handvat (zie bespreking exterieur) geeft toegang tot de inkomhal van de woning. In de linker zijmuur (westwand) van de inkomhal bevindt zich in de betonnen zijwand een klein, cirkelvormig venstertje dat uitkijkt op de tuin. Rechtdoor verleent een tweede houten schuifdeur, eveneens met cirkelvormig verdiept handvat, toegang tot de berging met centrale verwarming. Deze berging bestaat uit twee niveaus, met elkaar verbonden door een klein houten trapje van drie treden. In tegenstelling tot de rest van de woning is de vloer van de berging niet voorzien van een houten afwerking, maar is er een betonnen vloer gegoten. De buitendeur in de noordwand van de berging leidt naar de lange steektrap in de achtertuin (zie bespreking exterieur).

³⁸ CAMPENS A. 2002-2003: *Leven en werk van Juliaan Lampens*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, UGent, 72.

³⁹ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2014: *Woning Van Wassenhove* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/216456> (geraadpleegd op 10 november 2016).

⁴⁰ HELSEN V. 2016: Geboetseerd met beton. Brutalistische villa wordt B&B, *Weekend Knack* 2016.13, 50-55.

⁴¹ Aangezien het archiefonderzoek niet heeft kunnen specificeren of de gebruikte houtsoort Oregon Pine (zoals in de bibliotheek in Eke) of rode Noorse den (zoals de vloerafwerking in Woning Van Wassenhove) is, wordt de algemene term naaldhout gebruikt.

⁴² Mondelinge informatie verkregen van Koen Dekeyser en Tanguy Eeckhout (18 november 2016).

⁴³ Mondelinge informatie verkregen van de heer Dieter Lampens, vzw Juliaan Lampens (18 augustus 2016).

Naast de rechte steektrap in de inkomhal die naar de leefruimte leidt, bevindt zich een toiletruimte, geplaatst onder de trap die van de leefruimte naar het bureau, de slaapruiimte en de sanitaire voorzieningen leidt. De toiletruimte met lavabo en toiletrolhouder op de zijwanden heeft een achterwand in naaldhout waartegen het eenvoudige, witte toilet geplaatst is. De toiletruimte wordt afgesloten van de inkomhal met een enkele houten draaideur in naaldhout. Kenmerkend is het handvat van de deur bestaande uit een eenvoudig houten staafje aan beide zijden van de deur dat dient als trekker. De deur kan van binnenuit gesloten worden met een eenvoudig draaislot.

1.3.4.3. Niveau 2 – leefruimte en keuken

De rechte steektrap in de inkomhal geeft toegang tot de leefruimte en de keuken. De oostwand van deze ruimte is volledig opengewerkt met een glaswand die rechtstreeks in contact staat met het overluidende terras en zicht geeft op de waterspuwer met vijver. Dit venster kan volledig worden afgesloten met een stoffen gordijn in beige kleur. Dit gordijn werd bij de renovatie in 2015 behouden en is dus origineel.

Over de volledige lengte van het venster werden convectoren in de vloer ingewerkt. De convectoren zijn afgedekt met houten roosters in rode Noorse den waarbij het interval van de spatiëring tussen de houten latjes verschilt naargelang zij voor de deuropening gelegen is (waar geen verwarming nodig is en het interval kleiner is) of zij voor het vaste venster gelegen is (waar wel verwarming nodig is en het interval groter is). Soortgelijke convectoren werden ook tegen de westelijke rand van de leefruimte, met grotere intervallen onder de slaapcilinder, en onder het bureauvolume, geplaatst.

De leefruimte bevindt zich in het zuidelijke gedeelte van dit niveau, de keuken in het noorden, een lange betonnen tafel, maakt een visuele verbinding tussen beide delen.

De leefruimte is vandaag ingericht met enkele eenvoudige meubelen: een laag salontafeltje, twee ligbanken en een fauteuil. De zitmeubelen werden ontworpen door Juliaan Lampens voor zijn eigen woning (Stationsstraat 12, Nazareth), en werden bij de renovatie van Woning Van Wassenhove in 2015 naar oorspronkelijk model opnieuw gemaakt. Zij behoren dus niet tot het oorspronkelijke concept van Woning Van Wassenhove en zijn dus ook niet opgenomen in de bescherming van deze woning als monument.

De keuken bevindt zich tegen de noordwand van de woning. Een aanrecht in naaldhout loopt tegen de noordelijke zijmuur en wordt onderbroken door een eenvoudige kookplaat en vaatwasbak. Centraal tegen de noordwand hangt in een driehoekige, betonnen afzuigkap de dampkap. De dampkap zelf werd bij de renovatie in 2015 vernieuwd. Onder het aanrecht bevinden zich twee houten legplanken, ondersteund door kleine houten stijlen. De legplanken hebben aan de rechterzijde elk een eigen startpunt die de lijn volgt van de driehoekige afzuigkap. Beide legplanken kunnen deels afgesloten worden met een schuivende kastdeur die zich over de volledige lengte van de legplank kan bewegen maar telkens maar een deel afsluit. De kastdeurtjes hebben beide een ronde uitsparing als handvat. Tegen de westelijke wand bevindt zich nog een kortere houten legplank in naaldhout. Bij de renovatie van de woning in 2015 werd de keuken onder deze legplank uitgebreid met een klein kastje waarin zich de vaatwasser en de koelkast bevinden. Deze uitbreiding heeft geen erfgoedwaarde.

Tussen de leefruimte en de keuken plaatst Lampens evenwijdig met de oostwand, een langwerpige, betonnen tafel. In het oorspronkelijke concept van Lampens hangt de tafel slechts gedeeltelijk aan het overkragende bureauvolume waardoor zij als een betonnen volume in de ruimte zweeft. Op vraag van de bouwheer, die de wetten van de zwaartekracht niet langer wou tarten, plaatst Lampens na 1991 aan de zuidzijde een ondersteunende metalen tafelpoot. Bij de renovatie van de woning in 2015 werd het weghalen van de steun met Juliaan Lampens besproken. Gezien de barsten in het betonnen tafelblad, werd besloten de steun toch te behouden⁴⁴.

---

⁴⁴ Mondelinge informatie verkregen van Dieter Lampens (25 september 2014) en Mondelinge informatie verkregen van Koen Dekeyser en Tanguy Eeckhout (18 november 2016).

1.3.4.4. Niveau 3 – bureau, slaapruijnte en sanitaire voorzieningen

Een rechte steektrap, centraal in de leefruimte, geeft toegang tot het derde niveau waar zich een kleine bibliotheekruimte, de slaapcilinder, de sanitaire ruimtes en het bureau bevinden. Bovenaan de muur waarin de trap is ingewerkt, signeerde Lampens de woning met zijn handtekening en het jaartal '1973'.

Kenmerkend voor dit niveau zijn de overkragende cirkelvormige slaapruijnte en het rechthoekige bureauvolume.

De slaapcilinder van naaldhout kraagt deels uit over de leefruimte. De halfhoge wand is doorbroken met een houten draaideurtje in het westen. Het bed is geplaatst in het cirkelvormige volume en heeft een licht opstaand hoofdeinde. Achter dit hoofdeinde loopt een open, houten roostering waarlangs de warmte van de onderliggende convectoren naar boven stijgt.

De rechthoekige bureauzone bestaat uit een kubisch volume van halfhoge betonnen muren. Dit volume kraagt deels uit over de leefruimte en keuken. Aan de onderzijde heeft Lampens het betonnen tafelblad vastgehangen. In het betonnen volume plaatst Lampens in de noordoostelijke hoek een houten, vast bureau. Het bureau is opgebouwd uit een driehoekig tafelblad met daarboven op twee verschillende niveaus twee driehoekige legplanken.

Tegen de westwand van het bureauvolume plaatst Lampens een hogere, vaste kast in naaldhout. De kast wordt afgesloten met twee schuifdeuren, voorzien van een ronde uitsparing als handvat.

Parallel aan de westelijke achterwand scheiden twee wanden, evenwijdig aan elkaar, en slechts gedeeltelijk overlappend, het sanitaire gedeelte af van de rest van de woning. Deze betonnen tussenmuren met 'béton brut'-afwerking lopen echter niet door tot aan het plafond en zijn dus deels open. Achter deze muren bevindt zich een toiletruimte en een 'natte cel'. De toiletruimte wordt van de natte cel gescheiden door een betonnen scheidingswand. Het eenvoudige toilet, vernieuwd bij de renovatie in 2015⁴⁵, staat tegen deze scheidingswand. De ruimte wordt afgesloten met een enkele draaideur in naaldhout, voorzien van een houten staafje als trekker en een eenvoudig draaislotje aan de binnenzijde. De natte cel bestaat uit een douche, met vernieuwde douchekop, gevat tussen de betonnen scheidingsmuur, de betonnen tussenwand en de betonnen achterwand in het westen. Tegen de tussenmuur hangt een eenvoudige lavabo met spiegel. De vloer en de opstaande omkasting van de douchebak zijn afgewerkt met een houten beplanking in rode Noorse den.

Achter de slaapnis voorziet Lampens een kleine bibliotheekruimte. Tegen de westelijke wand hangt Lampens vier houten boekenplanken. Net als in het eerdere ontwerp van de boekenplanken in de bibliotheek in Nazareth (Eke, 1970) heeft elke boekenplank een eigen start- en eindpunt waardoor het geheel speels overkomt. Ook hier gebruikt Lampens metalen staven als boekensteun. De staven glijden in een gefreesde gleuf aan de onderzijde van de bovenliggende boekenplank⁴⁶.

1.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit beschermingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens een plaatsbezoek op 18 november 2016. De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de bescherming.

---

⁴⁵ Mondelinge informatie verkregen van Koen Dekeyser en Tanguy Eeckhout (18 november 2016).

⁴⁶ Onroerend Erfgoed, digitaal beschermingsdossier 4.001/44048/102.1, Voormalige bibliotheek (DEPUYDT K. 2016).

Behoudens verborgen gebreken, bevindt het gebouw zich in een goede bouwfysische toestand.

2. EVALUEREND GEDEELTE

2.1. Evaluatie van de erfgoedwaarden

2.1.1. Juliaan Lampens – biografie en algemene bespreking van zijn oeuvre

Juliaan Lampens wordt in 1926 geboren in De Pinte. In 1940 start hij met zijn studies technisch tekenen aan het Hoger Instituut voor Kunst- en Vakonderwijs in Sint-Lucas Gent. Vanaf 1946 studeert hij architectuur aan hetzelfde instituut. Na zijn studies, in 1950, vestigt hij zich als zelfstandig architect in Eke. Waar hij de eerste jaren van zijn loopbaan nog een succesvolle, traditionele architect was, rijpen bij Lampens na de Expo '58 totaal nieuwe architectonische ideeën en komt hij met het ontwerp van zijn eigen woning resoluut los van de architecturale vormen uit het verleden. Van dan af ontwikkelt hij een zeer persoonlijke stijl in "brutalisme" en werkt hij bijna exclusief met beton, staal, hout, glas en af en toe met baksteen. De nieuwe benadering van Lampens sluit aan bij de architectuur van Le Corbusier en Mies van der Rohe⁴⁷. Van Le Corbusier neemt hij de artistieke en de uitdrukingskracht over, verkregen door de vorm en textuur van bouwmaterialen en -elementen, door het opvoeren van contrasten tussen licht en donker en tussen het object en de omgevende ruimte. Mies Van der Rohe is in Lampens' architectuur terug te vinden in het streven naar rationaliteit en detaillering⁴⁸. Ook de aanknopingspunten met de Japanse en Scandinavische architectuur (bijvoorbeeld Alvar Aalto en Sverre Fehn) zijn duidelijk herkenbaar⁴⁹.

Tussen 1960 en 1975 vinden Lampens' ideeën hun meest radicale belichaming in het gebruik van bijvoorbeeld een open plan zonder pijlers of muren waarbij keuken, woonkamer, slaapkamers en badkamer in één grote open ruimte worden ondergebracht. De bunkerachtige buitenmuren tonen open vergezichten. Lampens speelt met de dualiteit tussen transparantie en geslotenheid, tussen de open ruimte van het plattegrond en de beschermde, betonnen schelp⁵⁰.

Zijn oeuvre telt voornamelijk woningen, ontworpen als totaalconcept waarin hij probeert een inwendige en uitwendige harmonie met de omgeving en de natuur te beklemtonen. Begrenzing, gerichtheid en gezichtslijnen staan centraal wat betreft de plaatsing en de constructie van de woning⁵¹. Naast zijn eigen woning in Nazareth (Eke, 1960) horen Woning Vandenhaute-Kiebooms in Zingem (Huise, 1967), Woning Van Wassenhove in Sint-Martens-Latem (1974) en Woning Derwael-Thienpont (Gavere, 1973) tot de hoogtepunten van zijn oeuvre in de woningbouw. De bibliotheek in Nazareth (Eke, 1970) en de bedevaartkapel Onze-Lieve-Vrouw van Kerselare in Edelare (Oudenaarde, 1966) zijn de enige twee gerealiseerde en zijn dan ook exemplarische voorbeelden van zijn architectuurideeën toegepast op gebouwen met een publieke functie⁵².

Lampens wordt in 1974 docent aan het Hoger Architectuurinstituut Sint-Lucas Gent en in 1985 hoogleraar (tot 1991). In 1995 ontvangt hij de grote architectuurprijs van België; de jury vat zijn oordeel samen in de lovende woorden "echtheid, authenticiteit, intensiteit,

---

⁴⁷ Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Beschermingsdossier DO002327 Bedevaartsoord O.-L.-Vrouw Van Kerselare (LANCLUS K., 2009).

⁴⁸ BIJLSMA L. 2001: Leven naar de natuur. Woonhuizen van Juliaan Lampens, OASE 2001.55, 109-118.

⁴⁹ Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Beschermingsdossier DO002327 Bedevaartsoord O.-L.-Vrouw Van Kerselare (LANCLUS K., 2009).

⁵⁰ S.N. s.d.: *Zonder titel* [online], <http://www.kunstbus.nl/agenda/2009/20090221212918.html> (geraadpleegd op 2 maart 2009).

⁵¹ S.N. s.d.: *Zonder titel* [online], <http://www.kunstbus.nl/agenda/2009/20090221212918.html> (geraadpleegd op 2 maart 2009).

⁵² Deze short-list werd opgesteld in samenspraak met vzw Juliaan Lampens. De panden op deze short-list werden samen met Woning Derwael-Thienpont (Gavere) ook opgenomen in het interne document 'Top 100 - naoorlogse architectuur in Vlaanderen' van het agentschap Onroerend Erfgoed.

spiritualiteit, diepgang, volledigheid, vanzelfsprekendheid, tijdloosheid, ruimtelijkheid en voorbeeldigheid"⁵³. In 2006 wordt Lampens benoemd tot ereburger van de gemeente Nazareth⁵⁴.

Aan het oeuvre van Lampens werden tal van publicaties, nationaal en internationaal, gewijd en het neemt in de overzichtswerken over naoorlogse architectuur in België steevast een belangrijke plaats in.

Tot zijn belangrijkste realisaties behoren⁵⁵:

1960 - Eigen woning in Nazareth (Eke)

1966 - Bedevaartkapel Onze-Lieve-Vrouw van Kerselare in Oudenaarde (Edelare)

1967 - Woning Vandenhoute – Kiebooms in Zingem (Huise)

1970 - Openbare bibliotheek in Nazareth (Eke)

1973 - Woning Derwael – Thienpont in Gavere

1974 - Woning Van Wassenhove in Sint-Martens-Latem

1988 - Verbouwing van woning De La Ruelle – Van Moffaert in Sint-Martens-Latem (Deurle)

1990 - Woning Lampens - Dierick in Gavere (Semmerzake)

2002 - Woning Velghe in Deinze (Astene)

2.1.2. Woning Van Wassenhove binnen het oeuvre van Lampens

Woning Van Wassenhove wordt in de literatuur tot één van de hoogtepunten van het oeuvre van Juliaan Lampens gerekend, getuige de vele artikels en publicaties waarin de woning beschreven staat. Hierin wordt de woning vaak genoemd als een schoolvoorbeeld van brutalisme in de naoorlogse periode in België⁵⁶.

Lampens ontwerpt Woning Van Wassenhove eind jaren 1960 en verfijnt zijn ontwerp begin jaren 1970, op een hoogtepunt van zijn carrière. De woning is dan ook een herkenbare bouwsteen in het oeuvre van de architect, waar hij in zijn ontwerpen in toenemende mate gaat werken met elementaire geometrische vormen als het vierkant, de cirkel en tot slot ook de driehoek. In de goedgekeurde bouwvergunning, gedateerd 1969, stelt Juliaan Lampens een ontwerp van het interieur voor waarbij de driehoek en de cirkel nog niet voorkomen. In het ontwerp en de bouw van de bibliotheek in Nazareth (Eke) in 1970 komen deze geometrische vormen een eerste maal voor: de cirkel komt duidelijk naar voor in de eerste ontwerpen van de bibliotheek en de driehoek zit duidelijk verwerkt in de voorgevel van het uiteindelijk uitgevoerde ontwerp⁵⁷. Bij de verdere uitwerking van het ontwerp van Woning Van Wassenhove bouwt Lampens verder op dit idee en krijgt elke 'ruimte' in de woning een eigen identiteit door zijn specifieke vormgeving: de driehoek voor de keuken, het bureaumeubel, en de losse stoeltjes, het vierkant voor het bureauvolume en de cirkel voor de slaapruiimte.

Een terugkerend element in het oeuvre van Lampens is de dualiteit die hij opzoekt tussen transparantie en geslotenheid, tussen de open zichten en de beschuttende betonnen schelp, tussen het 'in huis halen' van het landschap (het idee van de tent) en het 'creëren

⁵³ Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Beschermingsdossier DO002327 Bedevaartsoord O.-L.-Vrouw Van Kerselare (LANCLUS K., 2009).

⁵⁴ DE RUYCK J. 2006: 'Een gezin functioneert niet in gesloten hokken.' Architect Juliaan Lampens wordt ereburger, *Het Nieuwsblad* 22 december 2006.

⁵⁵ Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Beschermingsdossier DO002327 Bedevaartsoord O.-L.-Vrouw Van Kerselare (LANCLUS K., 2009).

⁵⁶ Enkele belangrijke werken waarin de woning wordt besproken en geïllustreerd:

- CAMPENS A., COSTA DE ARAUJO S. N., GRIMA J., KEMPENAERS J, OBRIST H.U., STRAUVEN F. 2010: *Juliaan Lampens*, Brussel.

- FLORE F., VAN DEN BERGHE J., VAN GERREWEY Ch. 2014: *Juliaan Lampens*, a+u, Tokyo.

- LAMPENS J., VANDENHAUTE G., VERMEULEN P. 1991-1992: *Juliaan Lampens 1950-1991*, Antwerpen.

⁵⁷ Onroerend Erfgoed, digitaal beschermingsdossier 4.001/44048/102.1, Voormalige bibliotheek (DEPUYDT K. 2016).

van een eigen landschap in huis' (het idee van de grot). Een keuze in één van beide concepten ontstaat steeds uit een grondige studie van het bouwperceel. Woning Van Wassenhove is het archetype van de 'grot', toegepast in de woningbouw⁵⁸. Het bouwperceel en het gebrek aan zichten en landschappelijkheid ervan zetten Lampens ertoe aan om Woning Van Wassenhove te ontwerpen als een besloten en introverte woning. Een 'beschuttende grot'⁵⁹ waar de bewoner zich kan terugtrekken in de landschappelijkheid van de woning zelf.

Lampens creëert landschappelijkheid enerzijds door de radicale toepassing van het open plan⁶⁰. Anderzijds toont de landschappelijkheid zich in het kenmerkende materiaalgebruik van zowel het exterieur als het interieur van de woning.

Inspelend op de niveaoverschillen die het perceel vertoont, ontwerpt Lampens een architectuur met sterke plastische kwaliteiten⁶¹ waardoor in het bouwvolume volgens een open plan drie niveaus worden gecreëerd⁶². Deze drie niveaus tonen zich in de platte daken met getrapt verloop, aflopend van west naar oost⁶³. De verschillende niveaus of splitlevels staan met elkaar in verbinding door open trappen en worden dus geritmeerd door de glooiingen van het terrein⁶⁴. Halfhoge tussenwanden bakenen de verschillende zones af.

Woning Van Wassenhove voldoet volledig aan de principes van Juliaan Lampens: met 'pure' materialen als beton, hout en glas kleedt de architect de ruimte aan, overtollige details worden geweerd. De volledige woning is opgetrokken in 'verzorgd ruw gewapend beton'⁶⁵ met een afwerking in 'béton brut' of ruw zichtbeton. De afdrukken van de horizontale beplanking geven een esthetisch effect aan het geheel. Alle verdere decoratie is afwezig. Vanaf de straat (zuidzijde) biedt de woning een gesloten uitzicht met enkel een open garage of carport waaronder zich de hoofdtoegang van de woning bevindt.

Ook in het interieur zijn muren en plafond onbekleed en tonen het ruwe, gewapende beton met 'béton brut'-afwerking. De massiviteit van het beton wordt doorbroken door het gebruik van het warme hout. Als vloerbedekking kiest Lampens voor een afwerking in Rode Noorse Den (RND, ook wel grenenhout). Voor de deuren en het overige meubilair (als het bureaumeubel, het bedvolume, de boekenplanken, de legplanken in de keuken en de zitkrukjes) kiest Lampens voor naaldhout (RND of Oregon Pine) dat zich kenmerkt zich door zijn duidelijke groeiringen die zich, afhankelijk van de zaagrichting, tonen als duidelijk onderscheiden fijne lijnen of fraaie vlammentekeningen. Naast de glazen wand in het oosten en het hoge bandraam in het westen verlicht een centraal geplaatste, cirkelvormige koepel het bureau en de leefruimte met keuken. Bedachtzaam geplaatste lichtpunten, rechtstreeks in het plafond geplaatst zonder verdere armatuur, voorzien in bijkomende verlichting.

Net als in zijn vorige (en volgende) realisaties, ontwerpt Lampens een totaalconcept waarbij exterieur, interieur, inkleeding en vast (de keukeninrichting, de betonnen eettafel, de slaapcilinder, het bureauvolume, de kast, de sanitaire inrichting en de boekenplanken) en los meubilair (de krukjes) zorgvuldig worden ontworpen. Ook de plaatsing van het vaste en losse meubilair wordt secuur afgewogen vanuit het idee dat alles 'één beste plaats heeft'. Woning Van Wassenhove is dan ook een zeldzaam bewaarde getuige van dit totaalconcept. Het geheel heeft een grote ensemblewaarde en getuigt van een grote

---

⁵⁸ FLORE F., VAN DEN BERGHE J., VAN GERREWEY Ch. 2014: *Juliaan Lampens*, a+u, Tokyo, 20.

⁵⁹ FLORE F., VAN DEN BERGHE J., VAN GERREWEY Ch. 2014: *Juliaan Lampens*, a+u, Tokyo, 20.

⁶⁰ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2014: *Woning Van Wassenhove* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/216456> (geraadpleegd op 10 november 2016).

⁶¹ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2014: *Woning Van Wassenhove* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/216456> (geraadpleegd op 10 november 2016).

⁶² AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2014: *Woning Van Wassenhove* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/216456> (geraadpleegd op 10 november 2016).

⁶³ CAMPENS A., COSTA DE ARAUJO S. N., GRIMA J., KEMPENAERS J, OBRIST H.U., STRAUVEN F. 2010: *Juliaan Lampens*, Brussel, 57.

⁶⁴ CAMPENS A. 2002-2003: *Leven en werk van Juliaan Lampens*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, UGent, 72.

⁶⁵ Gemeente Sint-Martens-Latem, Archief Dienst Stedenbouw, *Van Wassenhove A., Brakelstraat 50*, 1970/24.

authenticiteit, mede doordat de woning tot 2012 in zijn oorspronkelijk functie bleef bestaan en vandaag ook zo bewaard wordt.

2.1.3. Erfgoedwaarden

2.1.3.1. Architecturale waarde

Woning Van Wassenhove in Sint-Martens-Latem is een gaaf voorbeeld van een woning, eind jaren 1960 ontworpen door Juliaan Lampens en gebouwd tussen 1972-1974. Sinds de bouw van zijn eigen woning in 1960 ontwierp Lampens in een zeer persoonlijke, minimalistische betonarchitectuur, waardoor hij behoort tot de belangrijkste naoorlogse architecten in Vlaanderen, getuige de grote architectuurprijs van België, die hij in 1995 ontving voor zijn oeuvre. Aan dit oeuvre werden tal van publicaties, nationaal en internationaal, gewijd. In de overzichtswerken over naoorlogse architectuur in België nemen Lampens en Woning Van Wassenhove steevast een belangrijke plaats in.

Het gebruik van geometrische motieven in de woning, de combinatie van onbewerkte en "eerlijke" materialen als beton, glas en hout (zowel in exterieur als interieur), het aanwenden van de esthetische kwaliteiten van het 'béton brut' en het ontbreken van alle verdere decoratie maken van Woning van Wassenhove een uitzonderlijk en representatief voorbeeld in de internationale architectuurstroming van het 'brutalisme'.

Woning Van Wassenhove is een representatief, gaaf bewaard en herkenbaar voorbeeld binnen het beperkt uitgevoerde architectonische oeuvre van de ontwerper dat grotendeels bestaat uit woningen. De woning is een herkenbare bouwsteen in het oeuvre van de architect en illustreert in de verschillende fasen van ontwerp de zoektocht van Lampens in zijn toenemend gebruik van elementaire geometrische vormen als het vierkant, de cirkel en uiteindelijk ook de driehoek. In Woning Van Wassenhove krijgt elke 'ruimte' binnen het open plan uiteindelijk een eigen identiteit door zijn specifieke vormgeving: de driehoek voor de keuken, het bureau-meubel en de losse stoeltjes, het vierkant voor het bureauvolume en de cirkel voor de slaapruijme.

Een terugkerend element in het oeuvre is de dualiteit die Lampens opzoekt tussen transparantie en geslotenheid, tussen de open zichten en de beschuttende betonnen schelp, tussen het 'in huis halen' van het landschap (het idee van de tent) en het 'creëren van een eigen landschap in huis' (het idee van de grot). Een keuze in één van beide concepten ontstaat steeds uit een grondige studie van het bouwperceel. Woning Van Wassenhove is het archetype van de 'grot', toegepast in de woningbouw.

Het bouwperceel en het gebrek aan zichten en landschappelijkheid ervan zetten Lampens ertoe aan om Woning Van Wassenhove te ontwerpen als een besloten en introverte woning, in het midden van het perceel ingeplant waarbij hij het bestaande landschap respecteert en een verbondenheid zoekt met de omgeving. Lampens schuift de woning als het ware tussen de bestaande beplanting in, opgebouwd uit een wildgroei aan bomen en struiken als gewone haagbeuk, gewone esdoorn, zomereik, tweestijlige meidoorn en scherpe hulst, en vult deze volgens het bouwplan aan met klimplanten die doorheen de tijd moesten verwilderen opdat een natuurlijk groen scherm ontstond.

Lampens creëert landschappelijkheid in de woning, enerzijds door de radicale toepassing van het open plan, inspelend op de niveauverschillen van het terrein. Anderzijds wordt landschappelijkheid gecreëerd door het kenmerkende materiaalgebruik van gewapend beton met 'beton brut'-afwerking, gecombineerd met hout en glas, dat doorgetrokken wordt in het interieur van de woning.

Lampens ontwerpt voor Woning Van Wassenhove een totaalconcept waarbij exterieur, interieur, inkleding, vast (de keukeninrichting, de betonnen eettafel, de slaapcilinder, het bureauvolume, de kast, de sanitaire inrichting en de boekenplanken) en los meubilair (de bijhorende cultuurgoederen als de krukjes aan de eettafel en het bureau) zorgvuldig worden ontworpen. Ook de plaatsing van het vaste meubilair wordt secuur afgewogen vanuit het idee dat alles 'één beste plaats heeft'. Woning Van Wassenhove is dan ook een gaaf bewaarde getuige van dit totaalconcept. Het geheel heeft een grote ensemblewaarde

en getuigt van een grote authenticiteit, mede doordat de woning tot 2012 in zijn oorspronkelijk functie bleef bestaan en vandaag ook zo bewaard wordt.

2.1.3.2. Artistieke waarde

Woning Van Wassenhove heeft een grote artistieke waarde die bekomen wordt door enerzijds het originele en vooruitstrevende, hedendaagse ontwerp van zowel het exterieur als het interieur van de woning en anderzijds door het optimaal benutten van de kwaliteiten van het zuivere materiaalgebruik, zowel in exterieur, interieur als meubelontwerp waardoor het geheel een grote eenheid en ensemblewaarde heeft.

Inspelend op de niveaoverschillen die het perceel vertoont, ontwerpt Lampens een architectuur met sterke plastische kwaliteiten, gekenmerkt door een getrapt profiel waardoor in het bouwvolume drie niveaus worden gecreëerd. Deze drie niveaus tonen zich in de platte daken met getrapt verloop, aflopend van west naar oost. Het open plan van Woning Van Wassenhove is opgebouwd uit drie niveaus die met elkaar in verbinding staan door trappen. De verschillende niveaus of splitlevels worden geritmeerd door de glooiingen van het terrein. Halfhoge tussenwanden bakenen de verschillende zones af.

Woning Van Wassenhove voldoet volledig aan de principes van Juliaan Lampens: met 'pure' materialen als beton, hout en glas kleedt de architect de ruimte aan, overtollige details worden geweerd. De volledige woning is opgetrokken in 'verzorgd ruw gewapend beton' met een afwerking in 'béton brut' of ruw zichtbeton. De afdrucken van de horizontale beplanking geven een esthetisch effect aan het geheel. Alle verdere decoratie is afwezig. Vanaf de straat (zuidzijde) biedt de woning een gesloten uitzicht met enkel een open garage of carport waaronder zich de hoofdtoegang van de woning bevindt.

Ook in het interieur zijn muren en plafond onbekleed en tonen het ruwe, gewapende beton met 'béton brut'-afwerking. De massiviteit van het beton wordt doorbroken door het gebruik van het warme hout. Als vloerbedekking kiest Lampens voor een afwerking in Rode Noorse Den (RND, ook wel grenenhout). Voor het overige meubilair (als het bureaumeubel, het bedvolume, de boekenplanken, de legplanken in de keuken en de bijhorende cultuurgoederen als de zitkrukjes) kiest Lampens resoluut voor naaldhout (RND of Oregon Pine) dat zich kenmerkt door zijn duidelijke groeiringen die zich, afhankelijk van de zaagrichting, tonen als duidelijk onderscheiden fijne lijnen of fraaie vlammentekeningen. Naast de glazen wand in het oosten en het hoge bandraam in het westen verlicht een centraal geplaatste, cirkelvormige koepel het bureau en de leefruimte met keuken. Bedachtzaam geplaatste lichtpunten, rechtstreeks in het plafond geplaatst zonder verdere armatuur, voorzien in bijkomende verlichting.

In dit alles staat het totaalconcept, zoals besproken bij de architecturale waarde, centraal en zoekt de ontwerper in het gebruik van zuivere materialen, lichtinval en aankleding naar een aangename, overzichtelijke en warme landschappelijkheid in het gebouw.

2.2. Motivering van het type bescherming

Woning Van Wassenhove wordt beschermd als monument. Het Onroerenderfgoeddecreet definieert een monument als volgt: "een onroerend goed, werk van de mens of van de natuur of van beide samen, met inbegrip van de cultuurgoederen die er integrerend deel van uitmaken, inzonderheid de bijhorende uitrusting en de decoratieve elementen van algemene belang wegens de erfgoedwaarde(n)."

Het voorliggend beschermingsvoorstel omvat een bescherming als monument omwille de hoge gaafheid en ensemblewaarde van zowel het exterieur, het interieur als de omliggende tuin. Daarenboven is Woning Van Wassenhove representatief voor zowel het oeuvre van architect Lampens als voor de internationale architectuurstroming van het 'brutalisme'. Woning Van Wassenhove, ontworpen door architect Juliaan Lampens, wordt dan ook beschermd omwille van de architecturale en artistieke waarde.

2.3. Motivering van de afbakening van de bescherming

De afbakening van het beschermd onroerend goed is opgenomen op het plan dat als bijlage bij het ministerieel besluit is gevoegd. Alle kadastrale percelen gevat door de bescherming zijn opgenomen in artikel 1 van het ministerieel besluit.

Het voorliggende beschermingsvoorstel omvat:

Woning Van Wassenhove met inbegrip van de omliggende tuin met tuinmuur en oprit gelegen Sint-Martens-Latem, 1ste afdeling, sectie A, perceelnummer 341S, met adres Brakelstraat 50, Sint-Martens-Latem.

De afbakening is gebaseerd op de historische kadastrale situatie en begrenzing van het perceel, na de bouw van Woning Van Wassenhove. Deze afbakening omvat het volledige perceel en ontwerp van Juliaan Lampens voor de bouw van Woning van Wassenhove in Sint-Martens-Latem.

2.4. Juridische toestand

2.4.1. Onroerend Erfgoed:

Op het omgevingsplan in bijlage bij dit dossier zijn de beschermingen opgenomen die in de buurt liggen van het onroerend goed waar dit dossier over gaat.

Woning Van Wassenhove is opgenomen in de vastgestelde Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed onder ID 216456.

2.4.2. Ruimtelijke Ordening:

Woning Van Wassenhove is volgens het Gewestplan gelegen in 'Woonpark'-gebied binnen de afbakening 'Gentse en Kanaalzone', goedgekeurd op 14/09/1977.

2.4.3. Natuur en Bos:

Het meest noordelijke deel van het te beschermen perceel wordt vermeld op de 'Bosreferentielaag 2000' als 'te herbebossen oppervlakte'.

3. BEHEERSVISIE

3.1. Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed

In het beschermingsbesluit zijn beheersdoelstellingen opgenomen. Je vindt die terug onder artikel 3 van het besluit. De beheersdoelstellingen moeten de zakelijkrechthouders (eigenaars, erfpachthouders, opstalhouders en leasinggevers) en gebruikers op weg helpen om de erfgoedwaarden maximaal in stand te houden of te verbeteren. Ze hebben de optimale verwezenlijking van de erfgoedwaarden voor ogen.

Ze geven richting aan of vormen een kader voor toekomstig beheer van het beschermd onroerend goed. Zakelijkrechthouders en gebruikers dienen rekening te houden met deze beheersdoelstellingen als ze werken wensen uit te voeren aan het beschermd goed. Ook de overheid houdt met deze doelstellingen rekening als ze over deze werken advies moet geven of als ze toelating moet geven voor die werken.

De beheersdoelstellingen spelen in op de erfgoedwaarden, erfgoedelementen en erfgoedkenmerken opgenomen in artikel 2 van het beschermingsbesluit.

3.2. Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed

Voor elk beschermd onroerend goed geldt het actief en passief behoudsbeginsel. Dit betekent dat de zakelijkrechthouders en gebruikers het beschermd goed in goede staat moeten houden door de nodige instandhoudings-, beveiligings-, beheers-, herstellings- en onderhoudswerken uit te voeren en dat het verboden is om een beschermd onroerend goed te ontsieren, te beschadigen, te vernielen of de erfgoedwaarden er van aan te tasten. Het betekent ook dat een zakelijkrechtshouder en gebruiker verplicht is het beschermd onroerend goed als een goed huisvader te beheren en het dus niet te verwaarlozen. Alle voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van het beschermd onroerend goed die van toepassing zijn op het beschermd goed zijn opgenomen in artikel 4 van het beschermingsbesluit.

In het Onroerenderfgoeddecreet en Onroerenderfgoedbesluit zijn een aantal algemene voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van beschermd onroerend erfgoed opgenomen. Dat zijn deze:

- het goed als een goede huisvader beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- de toestand van het goed regelmatig controleren;
- regulier onderhoud uitoefenen;
- onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen nemen in geval van nood.

3.3. Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed

Voor sommige werken aan het beschermd onroerend goed moet een toelating worden gevraagd. Sommige werken kunnen namelijk een negatief effect hebben op de erfgoedwaarden. Voor alle werken die stedenbouwkundig vergunningsplichtig zijn, of waarvoor een verkavelingsvergunning, milieuvergunning of natuurvergunning nodig is vraagt de vergunningverlener (de gemeente of de Vlaamse overheid) advies aan het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid.

Voor een aantal werken die niet vergunningsplichtig zijn, moeten de zakelijkrechthouders en gebruikers, voorafgaand aan de uitvoering van de werken, toelating vragen aan het agentschap Onroerend Erfgoed of aan de erkende Onroerenderfgoedgemeente. Een overzicht van alle erkende onroerenderfgoedgemeenten is te vinden op www.onroerenderfgoed.be.

De werken waarvoor u toelating moet vragen zijn opgesomd in artikel 5 van het beschermingsbesluit.

4. BRONNEN

4.1. Archieven

- Gemeente Sint-Martens-Latem, Archief Dienst Stedenbouw, *Van Wassenhove A., Brakelstraat 50, 1970/24.*
- Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Beschermingsdossier DO002327 Bedevaartsoord O.-L.-Vrouw Van Kerselare (LANCLUS K., 2009).
- Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Beschermingsdossier DO002322 Architectenwoningen in Oost-Vlaanderen (LANCLUS K., 2008).
- Onroerend Erfgoed, Digitaal beschermingsdossier 4.001/
- Onroerend Erfgoed, digitaal beschermingsdossier 4.001/44048/102.1, Voormalige bibliotheek (DEPUYDT K. 2016).
- Vzw Juliaan Lampens, Diverse stukken m.b.t. de bouw van Woning Van Wassenhove.

4.2. Literatuur

- CAMPENS A., COSTA DE ARAUJO S. N., GRIMA J., KEMPENAERS J, OBRIST H.U., STRAUVEN F. 2010: *Juliaan Lampens*, Brussel.
- FLORE F., VAN DEN BERGHE J., VAN GERREWEY Ch. 2014: *Juliaan Lampens*, a+u, Tokyo.
- LAMPENS J., VANDENHAUTE G., VERMEULEN P. 1991-1992: *Juliaan Lampens 1950-1991*, Antwerpen.

4.3. Tijdschriften en krantenartikelen

- BIJLSMA L. 2001: Leven naar de natuur. Woonhuizen van Juliaan Lampens, *OASE* 2001.55, 109-118.
- DE RUYCK J. 2006: 'Een gezin functioneert niet in gesloten hokken.' Architect Juliaan Lampens wordt ereburger, *Het Nieuwsblad* 22 december 2006.
- DE WOLF K. 2005: Modernistisch architect Juliaan Lampens, voorliefde voor beton, *Tertio* 6.275, 11.
- HELSEN V. 2016: Geboetseerd met beton. Brutalistische villa wordt B&B, *Weekend Knack* 2016.13, 50-55
- S.N. 1995: Architectuur-awards 1995. Grote architectuurprijs van België: Juliaan Lampens, *A+* 1995/2 volume 133, 18.
- S.N. 2014: Beton and, *De Tijd* 8 november 2014, 42.
- SWIMBERGHE P. 2001: Onvergankelijk naakt, *Weekend Knack* 2001.33, 102-106.
- SWIMBERGHE P. 2003: Shelter aan de Leie, *Weekend Knack* 2003.51, 52-60.

4.4. Internetbronnen

- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 1991: *Brakelstraat* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/106702> (geraadpleegd op 10 november 2016).
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 1999: *Moderne villa Vandenhoute* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/74516> (geraadpleegd 9 maart 2016).
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2008: *Architectenwoning Juliaan Lampens* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/201061> (geraadpleegd 9 maart 2016).
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2009: *Bedevaartsoord en kapel Onze-Lieve-Vrouw van Kerselare* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/27415> (geraadpleegd 9 maart 2016).
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2014: *Woning Van Wassenhove* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/216456> (geraadpleegd op 10 november 2016).
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2014: *Woning Van Wassenhove* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/216456> (geraadpleegd 9 maart 2016).
- PIETERS D. 2005: *Juliaan Lampens: beton als toegevoegde waarde door Koen Dekeyser* [online], <http://archipelvzw.be/nl/agenda/144/juliaan-lampens-beton-als-toegevoegde-waarde> (geraadpleegd 6 oktober 2015).
- SMIT C. 2011: *Juliaan Lampens, Nazareth (België). Authentiek modernisme van Vlaamse bodem* [online], www.winhov.nl/site/assets/files/1353/local_heroes_5_lampens_nl_121012.pdf (geraadpleegd 6 oktober 2015).
- S.N. 2016: *Tendens Wonen met Juliaan Lampens* [online], <http://www.tendens.tv/2016/05/tendens-wonen-met-juliaan-lampens/> (geraadpleegd 12 december 2016).
- S.N. s.d.: *Woning Van Wassenhove* [online], <https://www.museumdd.be/nl/informatie/> (geraadpleegd op 31 oktober 2016).

- S.N. s.d. *Work in Progress: Van Wassenhove House* [online], <http://www.iconichouses.org/news/work-in-progress-woning-van-wassenhove> (geraadpleegd 31 oktober 2016).
- S.N. s.d.: *Zonder titel* [online], <http://www.kunstbus.nl/agenda/2009/20090221212918.html> (geraadpleegd op 2 maart 2009).

4.5. Onuitgegeven publicaties

- CAMPENS A. 2002-2003: *Leven en werk van Juliaan Lampens*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, UGent.

4.6. Mondelinge en schriftelijke bronnen

- Mondelinge informatie verkregen van Dieter Lampens (25 september 2014 en 16 december 2016).
- Mondelinge informatie verkregen van Dieter Lampens (3 februari 2016 en 18 augustus 2016).
- Mondelinge informatie verkregen van Koen Dekeyser en Tanguy Eeckhout (18 november 2016).

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1. Omgevingsplan bij de bescherming

Afzonderlijk document.

5.2. Fotobijlage

Afzonderlijk document.

5.3. Cultuurgoederen

De voor bescherming voorgedragen cultuurgoederen zijn in een afzonderlijke bijlage bij het ministerieel besluit opgenomen (bijlage 3). Deze bijlage bevat zowel een oplijsting van de cultuurgoederen als een uitgebreide motivatie. De fotografische registratie van het goed in situ is opgenomen als addendum in bijlage 2 van het ministerieel besluit.